

“Alan”ı Savunmak: “5 Ekim 2020 Ekşi Sözlük Boykotu”nun Bourdieu’nün Alan Teorisi Bağlamında İncelenmesi

Defending the “Field”: An analysis of the “October 5, 2020 Ekşi Sozluk Boycott” in the Context of Bourdieu’s Field Theory

Mahmut AKGÜL

Öz

Bu araştırma Pierre Bourdieu’nün anahtar kavramlarından biri olan “alan” kavramından yararlanarak Ekşi Sözlük’teki mücadele pratiklerini açıklamayı amaçlamaktadır. Toplumda kümülatif birçok sermaye türünden söz eden Bourdieu, farklı sermaye türleri olduğu gibi bu sermaye türlerinin getirisi olan çok sayıda da alan olduğunu ilave etmektedir. Sermaye birikimi yapma yeteneğine sahip her alan, uğruna mücadele edilmesi gereken yerdir. Sermayenin toplandığı her alanda olduğu gibi, Ekşi Sözlük’te de aktörler arasında mücadele sürüp gitmektedir. Alandaki mücadeleyi açıklamak için yapılan araştırmaya, bir sözlük yöneticisinin yakınına teamüllere aykırı bir şekilde yazar yapması konu edilmiştir. Araştırmada sözlük yazarlarının “5 Ekim 2020 Ekşi Sözlük Boykotu” başlığı altında uygulamayı protesto ederken başvurduğu mücadele argümanlarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda boykota katılan 18 yazarla yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmış ve toplanan veriler tema analizi yöntemi ile yorumlanmıştır. Elde edilen verilerden yola çıkarak kültürel sermaye alt alanı olan sözlük ortamında entelektüel birikim, sözlük habitatına uyum sağlama becerisi, temel hak ve özgürlüklere saygı gibi kavramlara savunma stratejilerinde sıkça başvurulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sözlük ortamında ulaşılan bir diğer sonuç ise sürdürülen temel stratejinin daha çok koruma stratejisi olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Pierre Bourdieu, Alan, Ekşi Sözlük, 5 Ekim Boykotu, Yeni Medya

Abstract

This study aims to explain the struggle practices in Ekşi Sozluk by making use of the concept of ‘field’ which is one of the key concepts of Pierre Bourdieu. Mentioning many types of cumulative capital in society,

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Kayseri, Türkiye. E-posta: mahmutakgl@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1834-9588

** Çalışma için Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 25/10/2022 tarihli karar ile izin alınmıştır.

Bourdieu adds that there are many fields with different types of capital as well as returns from these types of capital. Every field capable of capital accumulation is a place to be fought for. As in every field where the capital is gathered, the struggle between the actors continues in Ekşi Sözlük. In order to explain the struggles in the field, this research analyzes an administrator's unconventional decision to admit one of his relatives as an author in the dictionary. In the research, it is aimed to reveal the arguments of struggle used by dictionary writers while protesting the practice under the title of "October 5, 2020 Ekşi Sözlük Boycott". In this context, structured in-depth interviews were conducted with 18 authors participating in the boycott and the collected data were interpreted with thematic analysis method. Based on the data obtained, it was concluded that concepts such as intellectual accumulation, ability to adapt to the dictionary habitat, respect for fundamental rights and freedoms in the dictionary environment, which is a cultural capital sub-area, are frequently used in defense strategies. Another conclusion reached in the dictionary environment is that the main strategy that is maintained is more of a protection strategy.

Keywords: Pierre Bourdieu, Field, Eksi Sozluk, 5 October Boycott, New Media

Giriş

Modern toplumda, ihtiyaçların giderek çeşitlenmesinin sonucu olarak üretim alanları da çeşitlenmiştir. Bu çeşitlenme endüstriyel üretim alanlarıyla sınırlı kalmamıştır. Siyasal, ekonomik, kültürel hatta ve hatta bilimsel üretim alanı da çeşitlenme sürecinden payına düşeni almış ve alt alanları kapsayacak şekilde kurumsallaşmıştır. Çok çeşitli üretim alanları farklı özellikteki failler tarafından şekillendirilmiş ve toplum, sürekli yeni yapılarla zenginleşegelmiştir. Toplumsal üretim sürecindeki faillik ve yapı ilişkisine odaklanan 20. yüzyılın önemli düşünürlerinden Pierre Bourdieu de oluşturduğu anahtar kavramlarla üretim süreçlerindeki ilişkiler ağını açıklamaya çalışır. Açıklama çerçevesini 'alan', 'sermaye' ve 'habitus' gibi kavramlar üzerine kuran Bourdieu'ye (1993, s. 83) göre failler ellerinde bulundurdukları kozlar/sermaye türleri sayesinde, habituslarından da beslenerek sürekli bir iktidar mücadelesi içindedirler. Bu mücadele pratikleri yapıları ve alanları dönüştürdüğü gibi onların yeniden üretimine de olanak sağlar. Sürekli bir yenilenme içerisinde olan yapı ve alan faillere de etki eder. Zamanla faillerin de evrimleştiği ve dönüştüğü bir süreç ortaya çıkar. Mücadelenin sürekli ve çeşitli formlarda devam etmesi alanların çeşitlenip heteronom bir yapıya bürünmesine yol açar. Ortaya çıkan yeni form simetrik olarak birbirini tamamlayan bir bütünün parçaları niteliğindedir.

Teknolojinin hızlı gelişimine bağlı olarak değişen üretim koşulları, sanal ortamlarda yeni üretim alanları ortaya çıkarmıştır. Yaşanan değişim az ya da çok bütün üretim alanlarını etkileyip sermaye türlerini değişime zorlamakla birlikte her alanın etkilenme oranı farklı olmuştur. Teknolojinin özellikle kültürel üretim alanına yaptığı etki diğer alanlarla kıyaslanamayacak düzeydedir. Bilginin üretim süreci ve üreticisi değiştiği gibi erişim ve yayılım biçimi de bir daha eskiye dönmek üzere değişmiş; web 2.0 teknolojisinin sağladığı kullanıcı kaynaklı içerik üretim imkânı geleneksel medyanın fail rolünü olumsuz etkilemiştir. Geleneksel medyada alışık olunan sınırlı sayıdaki içerik üreticisinin sarsılmaz konumundan yeni medyada söz etmek mümkün değildir. Yeni medyada herkes içerik üreticisi olmuş, yani pasif medya tüketicileri de fail pozisyonuna yükselmiştir. Dolayısıyla kültürün üretim sürecindeki merkezi yapı parçalanmış, merkezi kaynağın yerine kaynaklar ortaya çıkmıştır. Tüm bunlar göz önüne alındığında tek bir kültürel alan yerine kültürel üretimin çok boyutlu alt

alanlarının farklı faillik özelliklerine sahip üreticiler tarafından şekillendirildiği ve bu sayede kültürel sermayenin de geniş bir tabana yayıldığı yeni bir düzen söz konusudur.

Bu gerçeklikten hareketle yürütülen araştırmada amaç, kültürel sermaye üretiminin yeni bir alt alanı olan ve gittikçe popüleritesi artan dijital sözlük platformlarındaki mücadele pratiklerini ortaya koymaktır. Bourdieu’ye göre bedenselleşmiş, nesneleşmiş ve kurumsallaşmış olmak üzere üç halde bulunan kültürel sermayenin nesneleşmiş formunu kitaplar, çeşitli sanatsal çalışmalar, bilimsel araştırma çıktıları, kültürel yetenek gereken formlar oluştururken, bu nesnelere günümüzde dijital platformlarda da üretilmektedir (Swartz, 2013). Bu dijital üretim platformlarının başında da kullanıcı kaynaklı içerik üretimine imkân sağlayan katılımcı sözlükler gelmektedir. Araştırmaya da bir katılımcı sözlük olan Ekşi Sözlük konu edilmiştir. Yeni nesil bir kültürel üretim alt alanı olması ve her geçen gün mücadeleye değer bir alan olma özelliğini pekiştirmesi, Ekşi Sözlük yazarlığının önemini de artırmıştır. Herhangi bir kişi olay, olgu veya durumla ilgili yorum ve bilgi gibi içerikleri barındıran bir site olan Ekşi Sözlük’te kullanıcılar, kendi açacakları veya daha önce açılmış bir başlık altında duygu ve düşüncelerini aktarabilir, paylaşım yapabilirler (Ülken & Yüce, 2020, s. 52). 2020 yılı içerisinde Ekşi Sözlük 321 milyon kişi tarafından ziyaret edilmiş ve bu ziyaretlerde toplamda 6.1 milyarı aşkın sayfa görüntülenmiştir (*ekşi sözlük*, t.y.). Daha eski bir veriye göre Ekşi Sözlük kullanıcıları, Ekşi Sözlük’te her bir ziyarette ortalama 9 dakika zaman geçirip, 7 sayfa görüntülemektedirler (Alp, 2016, s. 159). Ekşi Sözlük’ün ziyaretçi ve görüntülenme verileri sözlük yazarlığını da değerli kılmaktadır. Yazar olmanın getirdiği saygınlık talebi artıran nedenlerin başında gelmektedir. Özellikle Ekşi Sözlük yazarı olup ürettiği içerikler sayesinde sembolik sermaye sahibi olanların sözlük alanından edebiyat, sinema veya televizyon alanına geçiş yaptığı bilinmektedir. İlave olarak sözlük yazarlığının maddi kazanç sağladığı yönündeki iddialar, kültürel sermaye üretiminin ekonomik sermayeye dönüşme ihtimali yazarlığa olan talebi artırmıştır. Yazar olma süresinin yılları aldığı ve sıranın uzayıp gittiği bir dönemde bir sözlük yöneticisinin yakınının “torpille” yazar yapılması üzerine sözlük yazarları “5 Ekim 2020 Ekşi Sözlük Boykotu” başlığı altında örgütlenerek uygulamayı boykot etmişlerdir. Sözlük ortamında adaletsizlik iddiaları ilk değildir. Daha önce de sözlük yazarları, yazar alım süreciyle ilgili bireysel veya kolektif reaksiyonlar göstermiş ve yazar alım süreçlerinin nesnel hale getirip şeffaflaştırılması talebinde bulunmuşlardır. Sözlük ortamında ‘8284 Vakası’ olarak bilinen 2013 yılı 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde 8284 kadının yazar yapılmasına karşı yükselen tepkiler, yazar alımlarındaki “eşitsizlik” iddialarının ilk akla gelenlerindedir. Bu olay üzerine yazarlar 403 başlık açarak itirazlarını dile getirmişlerdir (Aslantürk & Turgut, 2015). Yine sözlük yazarları “yazar alımlarından sonra sözlüğün çöplüğe dönmesi”, “sözlük yazarlarının uçurulma sebepleri”, “yazar alımı durdurulsun kampanyası” gibi başlıklar altında toplanarak yazar alım süreçlerindeki özensizliğe tepki göstermişlerdir. Araştırmaya konu edilen ve bir ‘alan savunması’¹ olarak değerlendirilen boykota katılan 18 yazarla derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşme yöntemiyle sözlüğün yapısı, giriş şartlarının nasıl olması gerektiği ve yazarların Ekşi Sözlük’ü koruma stratejileriyle ilgili bulgular elde edilmeye çalışılmıştır.

1 Futbol, basketbol ve voleybolda sıkça kullanılan bir defans yapma biçimidir. Futbolda bir takımın kendi yarı sahasını parsellemesine dayanır. Basketbolda rakip oyuncuların ziyade üç sayı çizgisi içi ve çevresini parselleyerek işler. Voleybolda ise arka hatta oyuncularının saha çizgileri içinde yayılarak alan paylaşımı yapması şeklinde gerçekleşir (*Alan Savunması Nedir?*, t.y.).

Bourdieu Sosyolojisinde ‘Alan’ Kavramı

Bourdieu'nün kuramını ve sosyolojik kullanımlarını anlamak için kavram setini doğru çözümlemek gerekmektedir. Bourdieu, ‘alan,’ ‘sermaye’ ve ‘habitus’ gibi kavramlara atfettiği anlam yüküyle toplumsal mücadele pratiklerini betimlemeye çalışır. Çözümlemesinde başvurduğu işlevsel kavramlardan biri olan alanı, konumların ve bunların karşılıklı ilişkilerinin kültürel ekonomik ve sosyal sermayenin dağılımı tarafından belirlendiği sosyal konumlar arasındaki ilişkiler ağı veya yapılandırması olarak tanımlar (Ignatow & Robinson, 2017, s. 952). Alanın oluşum sürecini de evrimsel bir süreç olarak ele alan Bourdieu, bu evreleri, Sanatın Kuralları (2006) adlı eserinde ayrıntılı olarak irdeler. O’na göre, özerkliğin kazanılması, yapının ortaya çıkması ve özgün simgesel sermayenin doğuşu alanı oluşturan üç evredir. Özerkliğin kazanılması, ait olunan alandan kopuş sürecidir. Bu kopuş alanın ortodoksisinin dışına çıkma şeklinde işler. Böylece insanlara farklı düşünme alanları açılmış olur. Bu yeni düşünce alanı, kendi özgül sermayesini ortaya çıkararak oluşumunu sürdürür. Nihayet habitus ortaya çıkar ve alan kendini sürekli yeniden üretmeye başlar (Bourdieu, 2006). Toplumsal olarak inşa edilmiş bir eğilimler sistemini imleyen habitus, zaman zaman karıştırılsa da “alışkanlık” değildir. Aksine içselleştirilmiş anlamlı pratikler olarak ortaya çıkan yatkınlıklar bütünüdür. Kalıcı özelliğe sahip bu yatkınlıklar gündelik davranışlarda kendiliğinden ortaya çıkar. Kişinin entelektüel birikimi, tüketim biçimi ve yaşam algısı habitusla ilgili ipuçları verir (Bourdieu, 2015a, ss. 170-171). Habitusun oluşumu bir süreç işidir. Uzun bir süre zarfında edinilen kültürel sermayenin bireyler tarafından içselleştirilmesi o bireylerin veya grubun habitusu halini alır.

Evrilerek ortaya çıkan alanı betimlemek için Bourdieu oyun metaforundan yararlanır. Bir oyunda; oyuncular, onların yatırımları ve amaçları, stratejileri, açıkça ifade edilmeyen kurallar (doxa), herkesin sahip olduğu kartlar vardır. Alan da bu oyunun oynandığı yerdir ve kişilerin sermayesine göre alandaki güç ağırlığı, kazanma/kaybetme şansı farklılık gösterir (Bourdieu & Wacquant, 2016, s. 82). Oyuncular rekabet içinde buldukları öteki aktörlere karşı geliştirdikleri argümanlarla güç dengesini lehine çevirmeye çalışırlar. Bu argümanlar kimi zaman basmakalıp deyişler, kimi zaman da pejoratif içeriklerdir. Tüm bunlar gücü elde etmeyi veya var olan gücü muhafaza etmeyi hedefleyen stratejilerdir (Bourdieu, 1997a, s. 55). Kurumsal alanlar ise kendi çekim mantığı ve kendine has sermaye biçimleri içerdiğinden farklı stratejileri de kapsayan oyun alanları olarak nitelendirilebilir (Friedland, 2009, s. 898). Sermaye biçiminin kendine has özellikler taşıması mücadele alanı olmadığı anlamına gelmez. Zira toplumdaki her alan içerdiği değerlere göre yapılanmıştır. Ekonomik alanda aktörler daha fazla para kazanmanın yollarını ararken, akademik üretim alanının hedefinde itibar kazanma, saygınlık elde etme ve akademik alanı etkileme yeteneği elde etme vardır. Kaynakların da sınırlı olması bu hedeflere ulaşmak için mücadele etmeyi zorunlu kılmaktadır (Yel, 2016, s. 566). Özgül sermayeye hükmetme dürtüsünün dayanılmaz hazzından beslenen mücadele, alanın yapılandırılmasına da olumlu katkıda bulunur. Mal, hizmet, bilgi ve statü gibi değerlerin üretim sürecinin ne şartlarda gerçekleşeceği kimler tarafından gerçekleştirileceği ve dağıtım koşulları bu mücadele sürecinden beslenmektedir.

Her alan kendine özgü alt alanlar da içerebilir. Devlet alanının alt alanında mahkemeler, hapishaneler, şartlı tahliye kurumları ve diğer cezai kurumların (Shammas & Sandberg, 2016, s. 200) olması bahse konu iç içe geçmişliğe örnek verilebilir. Yine kültürel üretim alanının, roman,

şiiir, heykel, resim, fıkra, gazete yazısı deneme gibi alt alanları mevcuttur. Bourdieu (2006, ss. 333-334), bu yazınsal ve edebiyat alanlarında üretim gerçekleştiren üreticileri eserlerinde “yazar” olarak nitelendirir. Alt alanlar tamamen köksüz yapılar değildir. Bileşeni olduğu alana benzediği gibi belirli özellikler itibarıyla çevre alanıyla da benzemesi, yapılandırılmış bir alan olduğu gerçeğini ortaya çıkarır. Bu bağlamda, alt alanlardaki faaliyetlerin çoğunun, ilişki tamamen olumsuz olsa bile, çevredeki alanlarla olan ilişkilere göre şekillendiğini (Steinmetz, 2016, s. 109) söylemek yanlış olmayacaktır. Bu da alt alanların izomorfik bir yapıya sahip olduğunu ortaya koyar.

Yapısal özellikleri itibarıyla alt alanlar da alanlar gibi bir mücadele ve çatışma alanlarıdır. Ekonomik, politik, kültürel ve diğer alanların alt alanlarında mücadele ve çatışma amansızca süregitmektedir. Kendi iç dinamiğine göre şekillenmiş mücadele alanlarının mücadele argümanları, kazançları ve kayıpları da değişkenlik göstermektedir. Ekonomik alt alanlarda para, politik alt alanlarda iktidar, bilimsel alanlarda ise bilgi ve otorite elde edilmesi hedeflenen birincil sermaye türleridir.

Alt alanlar arasında kültürel alan, üretim pratikleri ve özgül değeri açısından diğer alanlara oranla görece farklılıklar içerir. Özellikle uzun bir üretim dönemi gerektiren ve kitlesel tüketime o kadar da uygun olmayan sembolik üretim yapan kültürel üretim alt alanları, bu yönüyle diğer alanlardan ayrılır. Yani pazar veya politik güç, büyük ölçekli bir üretim alt alanıyken, kültürel ve sanatsal üretim yapılan alt alanlar daha ziyade küçük ölçekli alt alanlardır (Petrikas, 2019, s. 42). Bu realite kültürel üretim alt alanına birtakım avantajlar da sağlar. Küçük ölçekli kültürel üretim alt alanı, dış talep güçlerinden daha uzaktır ve bu nedenle daha büyük miktarda özerkliğe sahiptir, bu da üretilen değer, çok daha büyük ölçüde kendi ilkelerine göre değerlendirildiği anlamına gelir (Bolin, 2012, ss. 37-38). Bu bağlamda üretim miktarıyla özerklik arasında ters bir orantı olduğunu söylemek mümkündür. Talebin artması görece bağımsızlığı azaltırken, talebin azalması bağımsızlığı artırır.

Nitekim Ekşi Sözlük de küçük ölçekli bir kültürel üretim alt alanıdır. Kullanıcı kaynaklı içerik üretimine dayanması Ekşi Sözlük’ü, üst alanı olarak kabul edilebilecek basılı sözlük, ansiklopedi ve diğer geleneksel edebi türlerden ayıran başlıca özelliğidir. Bu yönüyle başlı başına yeni bir kültürel üretim alanı olmasının yanı sıra yazarların tercih ettiği dilsel pratikler geleneksel yazınsal farklı olup, dilbilgisi kurallarını o kadar da önemsemeyen, kendine özgü bir hikayeleme tarzı söz konusudur. Tüm bu özellikleriyle sözlük kültür alanından ayrılıp görece özerk bir alt alan formuna bürünmektedir. Ekşi Sözlük’ün ziyaretçi sayısı artık yüz milyonlarla ölçülmektedir. Ziyaretçi ve sayfa görüntülenme sayısının yıldan yıla artış göstermesi üretilen içeriğin, yani kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşme eğilimini tetiklemekte ve özerk alandan bahsedebilmenin asgari koşulu olan mücadele edilmeye değer bir çıkarı, yani illusio’yu ortaya çıkarmaktadır. Ekşi Sözlük’ün yaratıcısı konumundaki ssg (sedat software group) rumuzunu kullanan Sedat Kaplanoğlu’nun yetkilerini 2015 yılında devretmesiyle kanzuk rumuzunu kullanan Başak Purut, yazarlar ve girdiler üzerinde doğrudan gücüyle, Ekşi Sözlük’e yazar alma ya da Sözlük’ten yazar uçurma –atma ayrıcalığı ile iktidar piramidinin en tepesinde bulunur (ntv.com, 2015). Kanzuk’tan başlayarak aşağı doğru

gelindiğinde ‘moderatör’, ‘gammaz’, ‘praetor’ ve ‘yazar’² statüleri de Ekşi Sözlük’ü şekillendiren diğer aktör gruplarıdır (Gürel & Yakin, 2013, ss. 204-205). Bahse konu aktör grupları hiyerarşik pozisyonları oranında alanın hakimi konumundadır. Sözlük alanının işleyiş sürecine pozisyonları ölçüsünde müdahale edebilmekte ve alınan kararları etkileyebilmektedirler. Bununla birlikte hiyerarşik dizilimin üst sıralarında yer alan aktör gruplarına oranla yazarların daha heteronom bir özellikte olduğu söylenebilir.

Araştırmanın Sunumu

Dijital dünyanın karmaşık yapısını anlaşılır hale getiren sosyal teorisiyle Bourdieu (Hartley vd., 2015, s. 2) yeni medya ortamlarının incelenmesinde ilk akla gelen isimler arasında bulunmaktadır. Bu gerçeğin göz önünde bulundurulduğu araştırmada da Bourdieu sosyolojinin anahtar kavramlarından biri olan ‘alan’dan yola çıkarak kültürel üretim alt alanlarından biri olan Ekşi Sözlük’teki mücadele ve savunma pratikleri betimlenmeye çalışılmıştır. İlave olarak araştırma tasarımında futbol, basketbol ve voleybol gibi takım oyunlarında sıkça başvurulan bir defans yapma biçimi olan alan savunması ile Ekşi Sözlük’teki savunma pratikleri arasında analogi kurulmaya çalışılmıştır. Takımın kendi alanını savunma oyuncularıyla parsellemesi mantığına dayanan alan savunmasıyla Ekşi Sözlük ortamındaki kıdemli yazarların sözlük yazarı olmak isteyen yenilere karşı geliştirdiği savunma mekanizması arasında ilişki kurulmuştur. Daha önce yeni medya ortamlarını Bourdieu’nün kavramlarıyla ele alan çalışmalar var olmakla birlikte (Çelik, 2018) Ekşi Sözlük’e odaklanan ilk çalışma olması araştırmayı değerli kılan bir diğer unsur olarak öne çıkmaktadır.

Ekşi Sözlük 1999 yılında Sedat Kapanoğlu’nun, Douglas Adams’ın ‘Otostopçunun Galaksi Rehberi’ adlı kitabından ilham alarak meydana getirdiği bir ‘program parçasıdır. ‘Kutsal bilgi kaynağı’ sloganıyla varlığını devam ettiren sözlüğün her geçen gün artan yazar sayısı günümüzde artık yüzbinlerle ifade edilmektedir³. Yazarlığın ancak ‘çaylaklık’ diye tabir edilen aşama ile başlayıp düzenli entry giriş koşulunu yerine getirdikten sonra elde edildiği kapalı ve hiyerarşik bir örgütsel yapıya sahiptir. Bu hiyerarşik yapı rekabeti ve mücadeleyi doğurmakta, artan talebe bağlı olarak yazar olma şartları günlük belli sayıda entry girme, düzenli ve sistematik olarak Ekşi Sözlük’ü takip etme gibi istikrar ve emek isteyen bir sürece dönüşmekte, bu süreç de üç dört yıllık bir zamana yayılabilmektedir. Nitekim bu araştırmada da temel sorunsal yazar olma sürecinde işletilmesi gereken süreç hakkında sözlük yazarlarının düşünceleridir. Kapalı örgütlenme yapısı, açıklık ve

2 Sözlük ortamında ‘ssg’ ismini kullanan site yaratıcısı entryleri eleme ve kimin yazar olacağı, kimin yazarlıktan çıkaracağı konusunda söz sahibi olup, hiyerarşinin en tepesinde ‘ssg’ yer almaktayken 2015 yılında aldığı bir kararla yetkilerini ‘kanzuk’ rumuzunu kullanan Başak Purut’a devretmiştir. Şu anda ‘ssg’nin tüm yetkilerini ‘kanzuk’ kullanmakta, dolayısıyla hiyerarşinin en tepe noktasında bulunmaktadır. ‘Moderatör’ sözlük ortamında içeriklerin kurallara uygunluğuyla ilgilenen, yazarları yönlendiren, entry silebilme ve düzeltibilme yetkilerine sahip yöneticidir. ‘Gammaz’ ise moderatörü asiste eder ve müdahale edilmesi gereken entryleri gerekçeleriyle birlikte moderatöre iletir. ‘Preatör’ bilişimde MS Exchange mesajlaşma programı içerisinde spam (software) önleyici bir görev üstlenir. Ayrıca Ekşi Sözlük’te mevzuata uyumu inceleme görevi de vardır. ‘Yazar’lar da sözlük kapmasında özgün bir rumuzla içerik oluşturabilme yetkisine sahip kullanıcılarıdır. Sözlük’ün gelişimine katkıda bulunurlar (habernediyor.com, t.y.)

3 Ekşi Sözlük 20. Yıl Belgeseli’ne göre toplam kullanıcı sayısı: 559.937’dir. 119.087’si yazar, 440.850’si ise çaylaklardan oluşmaktadır. Belgesel yayın tarihi göz önünde bulundurulduğunda bu sayının daha da arttığı tahmin edilmektedir (Pena, 2019).

şeffaflık düzeyinin belirsizliği, yazar olma süreciyle ilgili sözlük yazarlarının düşüncelerini daha önemli hale getirmektedir.

Bu bağlamda sözlük yöneticilerinden birinin bir yakınının teamüllere aykırı bir şekilde yazar yapıldığı iddiasıyla Ekşi Sözlük’te “5 Ekim 2020 Ekşi Sözlük Boykotu” başlığı açılmış ve yüzlerce yazar Ekşi Sözlük’ü boykot etmiştir. Sözlük yazarları açılan başlık altında tepkilerini dile getirmiş, ilave olarak kimi yazarlar geçmiş dönemlerde oluşturdukları entrylerini silmeye başlamışlardır. Uygulamaya karşı sözlük ortamının kuralları, yazarların ve yazar adaylarının haksızlığa uğradığı iddiası boykotun merkezine oturtulmuş ve bir kültürel üretim alt alanı olan sözlük savunulmuştur.

Araştırma Yöntemi

Nitel yöntemin benimsendiği araştırmada durum çalışması araştırma deseni olarak benimsenmiştir. Araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir durum ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşım (Creswell, 2021, s. 99) olan durum çalışması, araştırmacının doğasına uygun görülmektedir. Araştırmada da boykota katılan yazarlarla yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmış, sözlük alanına giriş şartlarının nasıl olması gerektiği, alanın yapılandırılma stratejilerinin nasıl olabileceği, üretilen kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşme eğilimi gösterip göstermediği, sözlük ortamını savunma motivasyonları ve Ekşi Sözlük’ü gelecekte nerede gördükleri sorularının yanıtları ortaya konmaya çalışılmıştır. Konu hakkında bilgi sahibi kişi veya kişilerin seçilmesi temeline dayanan amaçlı tipik durum örnekleme (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 120) benimsendiği araştırmada açılan boykot başlığı altında görüş beyan ederek boykota katılan 150 yazara önce Ekşi Sözlük ortamının mesaj sistemi üzerinden iletişim kurulmuş, 18 yazardan olumlu geri dönüş alınmıştır. 25.10.2022 tarihli Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Onayı’nın alınmasının ardından mail yoluyla ‘aydınlatılmış onam’ formu gönderilerek açık rızaları alınmış ve beş sorudan oluşan soru formu yazarlara gönderilmiştir. Gönderilen maillerden elde edilen materyaller veri doyumunu açısından yeterli görüldüğü için yazarlara ikinci kez soru yöneltilmemiştir. Yazarların talepleri üzerine kimlikleri veya rumuzlarına ilişkin bilgiler gizli tutulmuştur. Bunun yerine S. Y. ... (Sözlük Yazarı ...) kodlama şekli benimsenmiştir. Toplanan verilerin içeriğine herhangi bir müdahalede bulunulmadığı gibi yazım, imla, noktalama gibi teknik düzeltmeler de yapılmamıştır. Elde edilen veriler sorumlu yazar tarafından kodlanarak kategorilere ulaştırılmıştır. Kategorilerden de uzman görüşleri doğrultusunda temalar oluşturularak analizler yapılmıştır. Araştırmada alt temalara ihtiyaç duyulmamıştır. Araştırma süreci, nitel araştırma tekniklerinde yetkin olduğu düşünülen iki akademisyen gözetiminde yürütülmüştür.

Bulgular

18 yazarla yürütülen araştırma sürecinde yazarlara yöneltilen sorulara toplam 90 tane yanıt alınmış ve araştırmacı tarafından yürütülen kodlama sürecinin sonucunda aşağıdaki kategoriler ortaya çıkmıştır.

Ekşi Sözlük'ün Savunulması Gerekir

Alana henüz girenler ile alanın sermayesini kontrol eden baskın grup arasında devamlı bir mücadele vardır. Alana erken katılmaları nedeniyle daha çok sermaye birikimine sahip olan dominant gruplar savunmacı durumundadırlar. İktidarlarını korumak için alana yeni girenlerle mücadele ederler (Kaya, 2016, ss. 400-401). Bunu yaparken de çoğu zaman bağlayıcılığı olan kavramlar üzerinden meşru bir zeminde mücadelelerini sürdürmeye çalışırlar. Zaten Bourdieu de hâkimiyetin korunma çabasını güç ve mücadele alanlarının doğasında olan, oyunun bir kuralı olarak görür (Schultz, 2008, s. 12). Alanda sürüp giden çatışma ve rekabet bir nevi savaş alanı analogisidir, bu savaşa katılanlar, bu alanda etkili olan özgül sermaye türü üzerinde tekel kurma ve karar verme gücünü elde etme amacıyla savaşırlar (Bourdieu & Wacquant, 2016, s. 26). Ekşi Sözlük'te yaşanan boycot da bir savunma savaşı pratiğini andırmaktadır. Yazarların büyük çoğunluğu kimlerin yazar yapılıp kimlerin yapılmayacağına yönelik kararların adaletli olmadığını ileri sürerek itiraz etmektedirler. Karar mekanizmasının “*şeffaflıktan uzaklaşması*” nedeniyle boycota katıldığını (S.Y. 16) belirten kimi yazarlar sözlük yönetimini ikiyüzlülükle suçlamaktadır. “*Her türlü hakarete göz yumayan yöneticilerin, sıra kendilerine geldiği zaman ellerinden geleni ardına koymadığını ve bir yazarı atmak için eski defterleri karıştırdıklarını*” (S.Y. 18) öne süren yazarlara göre, boycot Ekşi Sözlük'teki adaletin sağlanması için başvurulmuş bir yöntemdir. Kimi yazarlar “*makam sahibi gücünün yetkisini kullanarak haksız yere zayıf ezmesine gönüllü razı gelmediği*” (S.Y. 6) için boycota katıldığını söylerken, kimileri de “*yıllar yılı emek veren yazar adayları dururken torpille birisinin bir anda yazar olmasını içime sindiremediği için*” (S.Y. 7) için katıldığını belirtmiştir. “*Torpille yazar alımını duyar duymaz üzüldüm ve kırıldım. Onca insan yazar olmak için beklerken torpille yazar alımı beni çok üzdü.*” (S.Y. 12) şeklinde duygularını ifade eden yazarlar olduğu gibi; “*Hem bir yazara hem de tüm çaylak ve yazarlara yapılmış haksızlık olduğu için. Hızlıca yazar yapılan kişiler, soru cevap etkinliğine gelen kişilerdir. Bu hanımefendi yazar olabilmenin hiçbir kriterini taşııyordu.*” (S.Y. 8) açıklaması yapan yazarlar da vardır. Haksızlık ve adaletsizlik gibi kavramlar boycot şeklinde işleyen savunma/koruma eyleminin öznesini oluşturduğu açıkça görülmektedir. Savunma refleksinin merkezine hak ve adalet kavramları oturtulmakta birlikte geçmişten bugüne biriken sorunlar da boycota katılmanın bir diğer sebebi olarak sunulmaktadır:

Bardağı taşıran şey ve boycota katılma sebebim sözlük yönetiminin onca insan sıra beklerken nişanlısını yazar yapıp, bir de nişanlısıyla tartışan yazarı uçurması oldu. Bunun dışında sözlükte kalitenin düşmesi, troll yuvası olmasına bilerek göz yumulması, önüne gelenin yazar yapılması, bu konudaki uyarıların da dikkate alınmaması gibi sebepler yüzünden zaten soğumuştum sözlükten. Bahsettiğim olay bardağı taşıran son damla oldu. (S.Y. 2)

Ekşi Sözlük platformunda önceki hesabımla birlikte an itibarıyla 15 yılımı doldurdum. Önceki konum ile şu anki konum arasında uçurum genişlemiş durumda. Yazarların verdikleri popüler bilgilerden tutun karşılıklı iletişim söylemlerine kadar birçok olumsuzluk öne çıkmış durumda. Bunun karşılığında sözlük yönetimi herhangi bir yaptırımda bulunmamakta. Ancak kendisine ya da “tanıdıklarına” yapılan eylemlerde ise eski defterleri açıp yazar katliamına başlamakta. (önceki hesabım bir önceki toplu katliamda uçurulmuştu

15 bin entry) Boykota katılmamanın öncelikli nedeni de bu zaten. Yönetimin poposu ile baş kısmı ayrı ayrı oynuyor :) (S.Y.14)

Yaşanan adaletsizlik bardağı taşıran son damla olarak nitelenirken arka planda Ekşi Sözlük’teki içerik kalitesinin düşmesi, organik yazarlardan ziyade kendi tabirleriyle ‘troll’ yazarların artışına imkan verilmesi ve yazar seçimindeki özensizlik gibi sebepler yatmaktadır.

Pierre Bourdieu alan kavramını betimlerken, koruma, takip etme ve alt üst etme gibi alan işleyişinin özünü oluşturan alt bileşenlerden bahseder. Alan mücadelesinin taraflarını da ortaya koyan bu stratejilerde; egemenliklerin savunulmasını koruma, yeni girenlerin egemenleri izlemesini takip, egemenlerin güç kaybetmesi ve ilerleyebilmesi ya da alt grupların müdahalesini ise alt üst etme içerir (Kaya, 2016, ss. 401-403). Koruma, alanın kendine özgü sermayesini kontrol eden ve kendi lehlerine olan oyunun devamını sağlayarak pozisyonlarını korumayı veya daha da iyileştirmeyi amaçlayan kişilerin stratejileridir. Hükmeden konumları, oyunun kurallarını çıkarlarına uygun şekilde belirleme imkanı sağlar (Jourdain & Naulin, 2016, ss. 126-127). Bu hâkim grup ortak hareket etme refleksi gösterebilir. Ortak çıkarları doğrultusunda örgütlenip eylem yapabilirler. Nitekim boykota katılım noktasında kimi yazarların bu ortak dürtüden hareket ettiğini dile getirdiği görülmektedir:

Boykota biraz da “arkadaşım köprüden atladı ben de atlayayım” düşüncesiyle katılsam da asıl sebebi adaletsizlikti. Kullanıcılar yazar olmadan uzunca bir süre çaylak unvanıyla entry girmekteler. Yazar olmanın birtakım şartları vardır ve değerlendirme sürecine girmek için bile en az 10 entry girmiş olmanız gerekir. Yazar olmak bazen yıllar alabilir. Herkes için geçerli olan bu şartlar Ekşi Sözlük yöneticisinin eşi olan bir hanımefendi için yok sayıldı. Dolayısıyla adil olmayan bir durum oluştu. Önemsiz gibi görünse de haksızlığın büyüğü küçüğü olmaz. Üstelik bu durumu eleştiren bir yazar da sebepsizce uçuruldu. Hiçbir şey değişmese bile safımız belli olsun. (S.Y.1)

Bazı sözlük yazarlarında grup refleksinin gelişmiş olduğu dikkat çekicidir. Ortak çıkarlar ve amaçlar söz konusu olduğunda anında reaksiyon gösterdikleri gözlenmiştir. Sözlük yazarlarının bu kolektif hareket etme becerisi, alanlarda hakim konumda bulunan aktörlerin davranış pratikleriyle örtüşmektedir.

Ekşi Sözlük’e Giriş Kuralları Yeniden Düzenlenmelidir

Bourdieu (1995, s. 169) alanın, gelenlerden o evrenlerin işleyiş düzenini pratik olarak denetleyebilmelerine, yani önceden olan sosyalleşmeyle edinilmiş bir habitus talep ettiğine dikkat çeker. O’na göre bir alanda egemen konuma sahip olanlar en fazla özgül sermayeye sahip olanlardır. Dolayısıyla yeni geldiği için, fazla özgül sermayeye sahip olmayanların karşıtı durumundadırlar, alanların genel yasasıdır bu. Eskilerin, biriktirdikleri özgül sermayeyi koruma stratejileri vardır (Bourdieu, 1997b, s. 180). Bunu da çeşitli kurallar koyarak sağlamaya çalışırlar. Bu bir nevi dayatmadır. Bilim adamı aday birisinin o alandaki bilimsel sermayeyi edinmek ve o bilimsel çevrenin habitusunu kendisi için çıkış noktası kabul etmek zorunda olması (Wacquant, 2016, s. 63) gibi bütün alanlarda dayatma kendini yeniden üretir. Zaten alanların özgül işleyişleri olmasına rağmen, tüm alanları bağlayan genel yasalar da göz ardı edilmemelidir. Dinsel, felsefi ya da kültürel alan incelenirken, her

alanın özgün yanları keşfedildiği gibi başka alanlara nasıl yaklaşabileceğine dair de ipuçları elde edilir (Palabıyık, 2011, ss. 136-137). Bir kültürel üretim alt alanı olan Ekşi Sözlük'te de işleyiş diğer alanlarla uyum içindedir. Alt üretim alanı olarak Ekşi Sözlük'e girişlerle ilgili egemen konumda olanlar çeşitli kurallar koyarak güçlerini bir süreliğine de olsa korumaktan yana tavır koydukları görülmüştür. Yazarların önemli bir bölümünün yeni gelenlerin nitelik süzgecinden geçmesi gerektiği yönünde görüş belirttiği görülmektedir. “*Nitelikli insanlar yazar olmalı. Ekşi sözlük kanalıyla Türkiye'ye bir şeyler katabilecek kişileri yazar olarak görmek isterim*” (S.Y.10) görüşünü savunanlar azımsanmayacak düzeydedir:

İsteyen herkes yazar olabilmeli. burada önemli olan kriter; çaylakların yazdıklarının iyi analiz edilmesi, gerçekten eğitilmiş, kültürlü, sorgulayan, araştıran, kendisini düzgün ifade edebilen insanların topluluğa alınması. Ayrıca bu kriterleri çaylak zamanında yerine getirenler, yazar olduktan sonra tam tersi yazılar yazıyorlar. Bu da gösteriyor ki, süreç düzgün işlemiyor. (S.Y. 13)

Eskiden (2000li yıllar) olduğu gibi daha fazla mizah, kültür, sanat, gezi, doğa, toplum vs. gibi kanallara içerik üreten bilgi sahibi kişiler olmalı. Yazılarıyla kazıya kazıya gelmek olan şartlar adaletli aslında fakat bu adalet moderasyondakiler tarafından bozulmakta. (S.Y. 3).

Yazarlık kıstası ilk baştan bu yana var bu süzgeç gayet makul süre gelen zaman da herkes görüşünü belirtebilir. Fakat yazar olma sürecini topluma mal olmuş insanlar için hızlandırmak mümkün olmalı sonuçta burası belirli bir aksiyonla dönüyor ama sırf eşim, oğlum, amcaoğlu falan diye de yazar yapılmamalı. (S.Y. 5)

Bourdieu'nün (1997b, s. 105) 'alana giriş hakkı' şeklinde ifade ettiği olgu, alanda sürüp giden mücadeleler içinde hâkim konumda bulunanların belirlediği ve devamlılığını sağlamaya çalıştığı değerlere uygun olmak, uygun davranmak, yani uygun bir habitusa sahip olmaktır. Niteliğe atf yapan alan bir takım giriş kurallarının yanı sıra kimileri de usta çırak ilişkisine benzer, zincirleme bir işleyiş savunmaktadır. Daha geleneksel bir bakış açısı ortaya koyan bu yaklaşıma göre de sürdürülebilirlik ancak sözlük geleneğinin oturtulabilmesiyle mümkündür:

Bence burada bir şart gözetmeye gerek yok. asıl eliminasyon çaylakken yapılmalı. Tabii ki her çaylağın her yazdığını kontrol etmek mümkün değil ama periyodik olarak çaylakların yazar yapıldığını düşünürsek yazar yapılırken küçük bir araştırma yapılabilir. Birinin çaylak olmadan yazar olması hoş olmaz. referanslarla olmalı ve buna göre davranmalı. Yazar olduğunun bilinciyle hareket etmeli. Öncülerinin ilkelerini ve değerlerini daha da ileri taşımalı. (S.Y. 4)

Boykota katılan bir kısım yazarlar ise yazarlık sıfatı verilecek kişilerin sosyokültürel özelliklerinin sözlük ortamına uygun olup olmamasının önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. Faillerin bir alana girebilmelerinde habituslarının uygunluğuna yapılan bu vurgu, belli koşulları taşımayanların alana girememelerinin gerektiğine dikkat çekmesi bakımından değerlidir (Yüce, 2007, ss. 41-42). Onlara göre sözlük alanına uygun olmayan kişilerin yazar yapılması, ilerleyen süreçlerde seviye sorunlarına yol açacaktır:

Çok değil 10 yıl öncesinin yazar alım kadrosunu yeniden görevlendirsinler, onlar işin icabına bakarlar. Platforma değer katabileceğini anladığımız kişiler zaten girdikleri entryler sonucunda belli oluyor. Sadece maç başlığına “gooooooolll” “link lazım” “koydukmuuuu” gibi entryler girenlerin derhal uzun süreli çaylak yaparlarsa bir seviyeden başlamış olurlar. Ancak yazar uçurulmasının azalmasının da bazı nedenleri var. (S.Y. 14)

Açılan başlıklara bilimsel, sosyolojik bilgiler veren. Ayrıca kişisel fikirlerini beyan ederken nefret ve ayrıştırıcı söylemlerde bulunmayanlar yazar olmalı. Kötülük ve iyilik bulaşıcıdır. İnsanların psikolojilerini bozacak kişilere fırsat verilmemeli. (S.Y. 8).

Ekşi Sözlük’ün giriş kurallarının nasıl düzenlenmesi gerektiğiyle ilgili yazarların görüşleri, bilgi birikimi, geleneksel usta çırağ ilişkisine dayalı işletim ve çaylakların habitatlarının uygun olup olmaması konuları etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu üç konuya dikkat edilmesi durumunda sözlük giriş kurallarının nesnelleşeceği, Ekşi Sözlük’ün niteliğinin artacağı ve sürdürülebilir bir sözlük kültürünün oluşacağı ileri sürülmektedir.

Ekşi Sözlük’te Uyulması Gereken Kurallar Vardır

Alan hem simgesel mekanizmalar tarafından dışarıdan sınırlandırılmış hem de faillerin içeride mücadele ettiği iki boyutlu bir yapıdır. Failler maddi veya sembolik kaynakların kontrolü için sürekli mücadele halindedirler (Göker, 2016, s. 545). Maddi veya sembolik kaynakların kontrolü faillere iktidar alanında farklı otorite tarzları arasındaki kur değerlerine ve alt-üst ilişkisini belirleme gücünü kazandıracaktır (Palabıyık, 2011, s. 136). Yani failler alanlarda nelerin kıymetli, nelerin kıymetsiz kabul edileceğini tayin etmek için mücadele ederler. Bu durum, kültürel alanlarda özellikle geçerlidir. Zira ‘meşruiyet mücadelesi arenaları’; Bourdieu’nün deyimiyle ‘simgesel şiddet’ uygulama hakkının ele geçirdiği alanlardır (Swartz, 2013, s. 174). Sembolik şiddet, sembolik iktidar için mücadelenin sürüp gittiği kültürel üretim alanlarında kendini bariz şekilde gösterir. Zaten bir kültürel üretim formu olan sembolik iktidar, şeyleri kelimelerle vücuda getirme iktidarındır. Tasvir sadece ve sadece gerçekse, yani şeylere uyuyorsa onları vücuda getirebilir. Sembolik iktidar bu anlamda bir onama ve zaten var olan şeyleri ifşa iktidarındır (Bourdieu, 2016, s. 209). Sözlük alanında da sembolik iktidarı elde tutmak için kullanılan simgesel şiddet çeşitli argümanlarla olumlanarak oyunun kuralı gibi sunulmaktadır. Yazar adaylarının “*Küfürsüz, saygılı, kavga ve gürültüden uzak, görüş ve düşünce saygısını içselleştirmiş kişiler*” (S.Y. 10) olması asgari beklentiler arasına dâhil edilerek toplumda da kabul edilen ahlaki değerlere atıf yapılmaktadır. Yine “*Ekşi Sözlük yazarından çok insanlık adına diğer tüm insanlara karşı saygılı ve kişisel hak hürriyetlere dil uzatmadan görüşünü belirtebilir insanlar olmalı*” (S.Y. 5) ifadesi, yazarlıkta insani özellikleri değerli kabul eden bir diğer görüştür. İnsani özellikler arasında değer atfedilenler genellikle kişi hak ve özgürlüklerine saygı, ayrımcılık ve nefret içerikli mesajlardan kaçınma, küfür ve hakaret gibi unsurlar olduğu dikkat çekmektedir:

Sözlük kullanıcılarındaki en rahatsız edici davranış, Düşünce belirtmek yerine kendileri gibi düşünmemiş öteki yazarlara hakaret etmek ve onları aşağılamaktır. Farklı fikirlere açık olmayan insanların sadece zarar verici olduğunu düşünmekteyim. Ülkedeki tanınmış kişiler hakkında yazarlarken de üsluplarına dikkat etmeleri gerekir. Eleştiri ve hakaret arasındaki aslında baya da kalın bir çizgi vardır. Duygusal yaralar almış yazarların kadın veya erkekleri

genelleyen başlıklar açmalarına da izin verilmemelidir. İfade özgürlüğünün sonsuz destekçisi olsam da üslup sorununun düzeltilmesi tüm sözlüğün yararına olacaktır. (S.Y. 1)

Özgür düşünebilen, “bilgi” paylaşan olmalı. ırkçı, terörist, kalemşör, sadece küfür ve hakaret edenler olmamalı. Mesela bir entry giriyorum, bilgi veya düşünce paylaşmışım, adam özelden küfürler ve hakaretler ile mesaj atıyor.. rahatsız edici. (S.Y. 17)

İnsani özelliklerin yanı sıra entelektüel birikim ve sahip olunan kültürel sermayenin özgül ağırlığı, alanda değerli kabul edilen bir diğer önemli unsurdur. Herkes için bir şeylerin üretildiği kültürel alanlarda, üretilen malların niteliği de önem taşımaktadır. Zira sadece kültürel üreticilerin kendi kültürel rekabet alanlarından kaynaklanan farklı çıkarılara sahip olmaları (Gartman, 2002, s. 258) niteliği artırmaya yönelik adımları kaçınılmaz kılmaktadır:

Bir sözlük yazarı “siyaset ve spor” kanalları dışında da sözlükte içeriğe katkı sunabiliyor olmalıdır. Eskiden sözlüğü özel ve farklı kılan da bu tanıma uyan yazarların çoğunlukta olması, kaliteli bir içeriği kendine has üslubuyla sunabilen yazarlar çokça vardı ve sözlüğü okunur kılıyordu. (S.Y. 2)

Öncelikle bir konu hakkında bilgi sahibi olmalıdır, mesleki bir bilgi de bunun içindedir, ilaçlar hakkında bilgi verebilecek bir eczacı bir trol ile aynı sürede yazar olmamalıdır. (S.Y. 6)

Bağımsız, sorgulayan, eleştiren, eleştirel bakış açısına sahip, belli bir kültür seviyesine ve olgunluğa erişmiş, hoşgörülü, vicdanlı, hayata karşı bir duruşu olan insanlar olmalı. siyasi, etnik, dinsel, cinsel görüşleri ne olursa olsun, bu özelliklere sahip yazarın yazdıklarını okumayı tercih ediyorum. (S. Y. 13)

Ekşi Sözlük’te bulunan eyleyenlerle ilgili beklentiler çok çeşitli olmakla birlikte iki tema etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar insani özellikler ve kültürel yeterlilik şeklindedir. Bu noktada sözlük ortamında bulunanlardan beklenen davranışlarla giriş sürecinde olması gereken kurallar arasında da bir türdeşlik ve tutarlılık söz konusudur. Giriş sürecinde yazar adaylarının geçmesi gereken süzgeçlerle, girdikten sonra uyması beklenen kurallar göz önünde bulundurulduğunda, sözlük yazarlarının görüşlerinin Bourdieu’nün alanda var olduğunu belirttiği ‘oyunun kuralları’ görüşüyle örtüştüğü gözlenmektedir. Bourdieu alanda sürüp giden oyunun yerleşik kuralları olan bir oyun olmadığı, oyuncuların mücadelelerinin sonucu ortaya çıkan ve bir ödül etrafında şekillenen görelî kurallar olduğunu belirtmektedir. Nitekim Ekşi Sözlük’te de olması istenen kurallar ve beklentiler belirli temalarda yoğunlaşma birlikte çok çeşitlilik gösterebilmektedir.

Ekşi Sözlük’te Kültürel Sermaye Ekonomik Sermayeye Dönüşme Eğilimindedir

Alan, toplumdaki değerli kaynakları ele geçirmek için gerçekleştirilen mücadele arenasıdır. Bu mücadele belirli sermaye biçimlerini ele geçirmeyi amaçlar (Swartz, 2013, s. 174). Elde edilen sermaye statik değildir. Zaten alanın sermayenin statik kalmasına izin veren bir özelliği de yoktur. Aksine en önemli özelliklerinden biri, bir sermaye biçiminin dönüştürülmesine izin vermeleridir. Örneğin, eğitimle elde edilmiş nitelikler kazançlı işler için paraya çevrilebilir (Bourdieu, 2009, s. 14). Tüm alanlarda var olan sermayenin ekonomik sermayeye dönüşme eğilimi kültürel üretim

alanında daha da gözlemlenebilir durumdadır. Ekonomik ve politik alanlarla kurulan ilişki (Schultz, 2008, s. 2) kültürel birikimin transformasyonunun daha hızlı gerçekleşmesini sağlar. Alandaki failer de buna gönüllüdürler. Kısıtlı alt üretim alanı, başarılı bir şekilde sembolik kârlar biriktirmiş üreticiler ile henüz bunu yapmamış olanlar arasında bölünmüştür. Başarılı olanlar, kısıtlı alt alanın dışında da tanınır, bu nedenle sembolik karlarının bir kısmını hızlıca paraya dönüştürebilir (Gartman, 2002, s. 258). Sözlük alanında da üretilen içeriklerin ekonomik karşılıklarını oluşmaya başladığı görülmektedir. Bahse konu dönüşüm sözlük yazarlarına para karşılığı entry girme teklifi şeklinde işlemektedir. Kişiler veya kurumlar yazarlarla iletişime geçerek ücreti mukabilinde içerik oluşturmamayı denemektedirler. Yine beklendiği şekilde alanın eyleyenleri olan sözlük yazarları da bu durumu normal karşılamaya başlamıştır:

Bu konu hakkında birtakım mesajlar aldım. Açıkçası beni çok rahatsız eden bir durum değil. İnsanlar düşüncelerini sattıkları veya değiştirdikleri için suçlanmamalıdır. Esas olan içerik okuyucusunun doğru değerlendirilmesidir. Para kazanmak için yapılan manipülasyonlar gayet zekice ve stratejiktir. Akıllı okuyucu neye inanması gerektiğine kendi karar verebilmelidir. (S.Y. 1)

Burası böyle bir alan. kabullenmek lazım. Her mecrada olduğu gibi buranın da reklam ve pr ile dönmesi kaçınılmazdı. Her yazarın maaş aldığı adaletli ütopya efsanesini ben de düşünüyorum. (S.Y. 3)

Evet, var sanırım böyle bir şey bana da 15 lira karşılığında bir başlık altına yorum yapmam için teklifte bulunan birisi oldu. Tuhaf fakat burası da sosyal medya platformu sayılır bu işleri para karşılığı yapan olacaktır normal karşılıyorum. (S.Y. 5)

İddia değildir. Ara sıra mesaj kutuma şu mail ile iletişime geçin her entry başına x bir ücret gibi bilgiler gelmekte. (S.Y. 11)

Böyle bişey var ben de yazar olduğumda bana böyle mesaj atan çok kişi olmuştu entry başına 20 lira demişlerdi hatta. (S. Y. 15)

Bizzat kuzenim para ile entry girişi yaptı. (S.Y. 16)

Olabilir. Olmalıdır da. Tek şart sponsorlu, reklam içerikli olduğunun belirtilmiş olmasını gerekli buluyorum. (S.Y. 17)

Bununla birlikte alanda üretilen kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşme eğilimi göstermesine karşı çıkanlar da yok değildir. Yazar olmanın sağladığı prestijin ekonomik karşılığı olamayacağını düşünen yazarlar, ekonomik sermaye yerine sembolik sermayenin daha kıymetli olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Kimi yazarlar da ücret karşılığı içerik oluşturulmasını etik dışı bulmaktadır. Tüm bu gerekçelerle gelen ücretli içerik oluşturma teklifine tepki göstererek reddeden yazar sayısı azımsanmayacak düzeydedir:

Evet, bana da bunu teklif eden oldu. entry başına 20 lira mı ne bir şey söylediler. Küfür ettim, kalemim satılık değil dedim *swh. (S.Y. 4)

Fikirlerinizi yazarak satabilirsiniz. Ancak bunu yapacağınız o kadar çok platform var ki, üstelik tam da bu format için tasarlanmış siteler. O nedenle, böyle bir olayın ekşi sözlükte alenen olmasa da yapıldığını düşünüyorum. Gönlüm yapılmamasından yana. (S.Y. 8)

Bu konu ile ilgili mesajla teklif de aldım, onlara da bunun sözlüğe ihanet olduğunu söyledim. Bir şey hakkında bilgi aradığım zaman ilk baktığım ve en güvendiğim yer açık ara ekşi sözlük. Bir yazarın bile para ile reklam entry girdiğini görür, bunu sezer, bundan emin olursam bir daha burada okuduğum hiçbir şeye güvenemem. Bunun sözlüğün dibine dinamit döşemekten farkı olmadığını bana mesaj atan kişiye de böyle uzun uzun açıkladım. Ne fark etti bilmiyorum. (S.Y. 9)

Ben de 20-30 TL karşılığında teklif aldım. Ücretsiz hayır için reklam isteyenlerde var. Adam tek başına film çekmiş, onu duyurup Blu tv, Netflix gibi platformlara satmaya çalışıyordu Gerçekten tanıtıcı bilgi verici reklamlara gene saygı duyarım ama “fragmanı çok güzel, bu film tutar” tarzı yorumlar harbiden itici. (S.Y. 18)

Bir kültürel üretim alt alanı olan Ekşi Sözlük'te kolektif reaksiyonlar sıkça rastlanan bir durum olmakla birlikte kimi zaman da yazarların görüş ayrılığına düştükleri görülmektedir. Ortak çıkarlara ortak reaksiyonlar gösterilmekle birlikte bazen farklı tepkilere de rastlanabilmektedir. Birçok konuda konsensüs içerisinde olan failerin kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşmesi konusunda uzlaşma içerisinde olmaması bu durumun örneği niteliğindedir.

Sözlük'ün Geleceği Niteliğin Korunmasına Bağlıdır

Bir kültürel üretim alanı olan medya, 'hırslı' girişimcilere sunduğu cazip imkânlarla ve sermaye birikimi fırsatlarıyla alan içi mücadelelerin seyri üzerinde de etkili olabilmektedir (Bourdieu, 2015b, ss. 45-46). Alanların uydusu niteliğindeki alt alanlar da ait olduğu evrene paralel olarak eyleyenlere yeni fırsatlar sunabilmektedir. Bununla birlikte alanların da alt alanların da savunulamaması yok olması tehlikesini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle teknoloji tabanlı alanlar için bu yok olma, en iyi ihtimalle evrilme riski daha yüksektir. Teknoloji tabanlı bir alt alan olan sözlükte de gelecekte neler olacağı ile ilgili yazarların kaygılandığı gözlemlenmiştir:

Gelecek hakkında bir şey söylemek mümkün değil elbette. Fakat kaliteli insanları barındırmak konusunda ısrarcı bir özveri gösterilmezse buranın alâmeti farikasını kaybederek Facebook gibi sıradan bir sosyal medya ağına dönüşebilir. Bu belki ticari anlamda olumlu bir dönüşüm olabilir ancak bu ticarileşme tamamlandığı an Facebook ile, Twitter ile, Instagram ile yollarımı nasıl ayırıysam Ekşi'yle de aynı şekilde ayırıyorum. (S.Y. 9)

Sözlük 20 yıldır var, doğru yönetildiği takdirde bir 20 yıl daha olup ülke gündemini belirlemeye niçin katkıda bulunmasın? Fakat burada altını çiziceğim nokta sözlük yönetimi, alınan kararların doğru olmadığını, sözlüğün fabrika ayarlarıyla oynandığını düşünüyorum. (S.Y. 10)

Sözlüğün geleceği yok bence. Sıradanlaştı eski o benim çocukluğumda gençliğimde hatırladığım cool bişey olan ekşi sözlük iq su 2 basamaklı adamlarla doldu. Sözlüğün daha iyi

halde olması için bence yazar ve çaylaklar iyi taranmalı troll vb hesaplar derhal uçurulmalı (S.Y. 15)

Kalite her geçen gün düşmekte. Belli aralıklarla hep aynı başlıklar, aynı entryler... Ekşi Şeyler’de de hep aynı entrylerin paylaşımı yapılması bunun en büyük kanıtı. Kaliteyi artırmak için bence fav kaldırılmalı. Böylelikle kimse şebeklik yapma ihtiyacı hissetmez. Ve aslında en gereken devrim; Gündemde olan konulara ilk yazan değil, en çok beğenilen öne çıkarılmalı. Evet bir sıralamaya göre yazılıyor bu entryler ama en azından 24 saat en beğenilenler sıralamalı. Bi nevi debe’nin “bebe” versiyonu. Böylelikle kalitenin artacağını düşünüyorum. (S.Y. 18)

Ekşi Sözlük’te standartların oturtulamamasını riskli gören yazarlar, gelecekte bunun sıkıntısının baş göstereceğinden endişe etmektedirler. Özellikle yazar kadrosunun niteliğini artırmaya yönelik tedbirlerin alınmaması sözlük ortamını sıradanlaştırmakta ve özgül ağırlığını olumsuz etkilemektedir. Bu noktada da sözlük yönetiminin sorumluluk alması gerektiği görüşü ortaya çıkmaktadır. Yönetimin Ekşi Sözlük’ün fabrika ayarlarına dönmesinin, sorunların çözümüne katkı sağlayacağı yönünde görüşler ağırlık kazanmaktadır.

Sonuç

Kültürel sermaye üretiminin alt alanlarından biri durumunda olan Ekşi Sözlük’teki mücadele pratiklerini anlamayı hedefleyen bu çalışmada, “5 Ekim Ekşi Sözlük Boykotu”na katılan yazarlarla yapılan görüşmelerden Ekşi Sözlük’e dair bulgular ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda yazarların sözlük ortamına özel bir önem atfettikleri görülmüştür. Sözlük yöneticisinin bir yakınına teamüllere aykırı şekilde yazar yapmasına tepki gösteren yazarlar bu davranışlarıyla, sözlük alanını mücadele edilmeye değer bir kültürel üretim alanı olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Bir alan savunma pratiği olarak geliştirilen boykota katılan yazarların mücadelede başvurdukları argümanların başında adalet kavramı gelmektedir. Sözlük alanını savunurken sık sık hakkaniyet ve nesnel kriterler temalarına başvurulması, yazarların alan savunmasını nasıl meşrulaştırdıklarını da ortaya koymaktadır. Ekşi Sözlük’e yazar kabulünde nesnel bir eleme sistemi oluşturulamamasının sözlük niteliğini aşağı çekeceği görüşünü savunan yazar sayısı azımsanmayacak düzeydedir. İşlerin zaten yolunda gitmediği Ekşi Sözlük’te eskiye oranla ciddi nitelik sorunun ortaya çıktığını ileri süren yazarlara göre yeni yazar kabulünde titiz davranılmaması bu sorunların daha da içinden çıkılmaz bir hale bürünmesine neden olacaktır. Bu olası sorunların önüne geçmek için yapılması gereken ise alana giriş kriterlerinin niteliğe göre yeniden düzenlenmesidir. Bir kültürel sermaye üretim alanı olan Ekşi Sözlük’te yazar olacak bireylerine entelektüel sermaye birikimine sahip olması asgari koşul olarak ileri sürülmektedir. Bununla birlikte çok yönlü birikime sahip insanların yazar olarak Ekşi Sözlük’e alınması bir diğer öneridir. Zira sözlük alanında birbirinden farklı konularda içerik üretme yeteneğine sahip yazarların olması Ekşi Sözlük’ün kalitesini artıracığı yönünde görüşler ortaya atılmıştır. Bu çok yönlü içerik üretimi beklentisinin bir diğer nedeni de Ekşi Sözlük’ün gitgide tekdüze bir yer olmasıdır. Yazarların deyimiyle artan ‘trol yazar’ sayısı tekdüzeliği besleyen unsurların başında gelmektedir. Bu noktada sözlük yönetiminin atacağı radikal adımlarla alanın rehabilite edilebileceği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Sadece alana giriş sürecinde ince eleyip sık dokumak yeterli görülmemektir.

Ekşi Sözlük'teki aksiyonların da doğru yönetilmesi beklenmektedir. Yapılmaması durumunda ise gündem belirleme yeteneğini kaybetmiş herhangi bir sosyal ağa dönüşeceği yönünde iddialar ortaya atılmaktadır. Sözlük yönetiminin yazar alıp çıkarma işlemlerindeki 'keyfi' davranışı ise denetlenemez olmasından ileri geldiği düşünülmektedir.

Hiyerarşik yapının en tepesinde bulunan ve 'ssg'den devraldığı yetkilerle denetlenemez konumunu kullanan 'kanzuk'un kimi zaman teamüller dışına çıktığı görülmektedir. Bu davranışların altında yatan neden kesin olarak ortaya konulamamakla birlikte zaman zaman kendini gösterdiği de ortadadır.

Sözlük alanında biriken kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşme eğilimi göstermesi konusunda da yazarların görüşleri muhtelifdir. Yazarlar bu tür bir realitenin varlığını kendilerine gelen 'ücret karşılığı entry girme' tekliflerinden dolayı doğrulamaktadır. Önemli bir kısmı da bu durumu normal karşılamaktadır. Kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşmesinin bu tür alanların doğasında olduğunun altını çizen yazarlar, ücretli entry girme eylemini herhangi bir sponsorluk faaliyetinden farklı görmemektedirler. Bununla birlikte kimi yazarlar da ücretli entrylere sıcak bakmamaktadır. Bu tür eylemleri etik bulmadığını ileri süren yazarlar 'kalemim satılık değil' mottosuyla teklifi reddettiklerini ifade etmişlerdir.

Boycot üzerinden Ekşi Sözlük'teki mücadele pratikleri gözleendiğinde alanın Bourdieu'nün stratejilerinden biri olan koruma stratejisiyle savunulduğu ortaya konmuştur. Koruma stratejisinin alt bileşenlerinin ise nesnellik, adalet, nitelik, etik ve entelektüel sermaye olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu kavramların taşıdığı anlam yükü, toplumsal meşruiyet açısından da doğru bir koruma stratejisi oluşturduklarını ortaya koymaktadır.

Bu araştırma, mücadelenin bir tarafını oluşturan 'alandaki hâkim konumda' olanların bakış açısıyla yürütülmüştür. Mücadelenin diğer tarafını oluşturan ve alana girmeye çalışan yazar adaylarına odaklanacak başka bir araştırmayla Ekşi Sözlük'teki alan mücadelesinin öteki yüzünün ortaya konulması, daha anlamlı görüşler elde edilmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

- Alan savunması nedir?* (t. y.). Dersimiz. 20.04.2021 tarihinde <https://www.dersimiz.com/terimler-sozluhu/alan-savunmasi-nedir-ne-demek-35870> adresinden edinilmiştir.
- Alp, H. (2016). Çingenelere yönelik nefret söyleminin Ekşi Sözlük'te yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İlel Dergisi*, 3(2), 143-172. <https://doi.org/10.24955/ilef.305520>
- Aslantürk, G., & Turgut, H. (2015). 8284 vakası: Ekşi Sözlük'te cinsiyetçi kamasallığın yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İlel Dergisi*, 2(1), 45-76. <https://doi.org/10.24955/ilef.305267>
- Bolin, G. (2012). The forms of value: Problems of convertibility in field theory. *TripleC*, 10, 33-41. <https://doi.org/10.31269/triplec.v10i1.340>
- Bourdieu, P. (1993). *The field of cultural production*. Columbia University Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Pratik nedenler: Eylem kuramı üzerine* (H. Tufan, Çev.). Kesit Yayıncılık.
- Bourdieu, P. (1997a). *Televizyon üzerine* (T. Ilgaz, Çev.). YKY.
- Bourdieu, P. (1997b). *Toplumbilim sorunları* (I. Ergüden, Çev.). Kesit Yayıncılık.
- Bourdieu, P. (2006). *Sanatın kuralları* (N. K. Selvi, Çev.). YKY.

- Bourdieu, P. (2009). *Language and symbolic power* (G. Raymond, Çev.). Polity Press.
- Bourdieu, P. (2015a). *Ayırım: Beğeni yargısının toplumsal eleştirisi* (O. Fırat Şanman & A. Günce Berkut, Çev.). Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015b). *Bilimin toplumsal kullanımları: Bilimsel alanın klinik bir sosyolojisi için* (L. Ünsaldı, Çev.). Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2016). *Seçilmiş metinler* (L. Ünsaldı, Çev.). Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. (2016). *Düşünümsel bir antropoloji için cevaplar* (N. Ökten, Çev.). İletişim.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Çelik, H. (2018). Yeni medyayı Bourdieu açısından okumak. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 18, 10-25.
- Ekşi sözlük*. (t. y.). 06.09.2021 tarihinde <https://eksisozluk.com/2020-yilinda-eksi-sozlukte-olan-biten-6781198> adresinden edinilmiştir.
- Friedland, R. (2009). The endless fields of Pierre Bourdieu. *Organization*, 16(6), 887-917. <https://doi.org/10.1177/135.050.8409341115>
- Gartman, D. (2002). Bourdieu’s theory of cultural change: Explication, application, critique. *Sociological Theory*, 20(2), 255-277. <https://doi.org/10.1111/1467-9558.00162>
- Göker, E. (2016). Araştırma tasarımı açısından Pierre Bourdieu’nün sanat sosyolojisi. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, & Ü. Tatlıcan (Ed.), *Ocak ve zanaat: Pierre Bourdieu derlemesi* içinde (ss. 525-558). İletişim Yayınları.
- Gürel, E., & Yakın, M. (2013). Ekşi Sözlük: Postmodern elektronik kültür. *Selçuk İletişim*, 4(4), 203-219. <https://doi.org/10.18094/si.36509>
- Habernediyor.com. (t. y.). *Ekşi sözlük*. <https://www.habernediyor.com/>. 20.10.2021 tarihinde <https://www.habernediyor.com/bilim-teknoloji/eksi-sozlucluk-h48424.html> adresinden edinilmiştir.
- Hartley, J. M., Willig, I., & Waltpor, K. (2015). Field theory approaches to new media practices: An introduction and some theoretical considerations. *MedieKultur*, 31(58), 1-12. <https://doi.org/10.7146/mediekultur.v31i58.20671>
- Ignatow, G., & Robinson, L. (2017). Pierre Bourdieu: Theorizing the digital. *Information, Communication & Society*, 20(7), 950-966. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.130.1519>
- Jourdain, A., & Naulin, S. (2016). *Pierre Bourdieu’nün kuramı ve sosyolojik kullanımları* (Ö. Elitez, Çev.). İletişim Yayınları.
- Kaya, A. (2016). Pierre Bourdieu’nün pratik kuramının kilidi: Alan kavramı. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, & Ü. Tatlıcan (Ed.), *Ocak ve zanaat: Pierre Bourdieu derlemesi* içinde (ss. 397-420). İletişim Yayınları.
- Ntv.com. (2015). Sedat Kapanoğlu Ekşi Sözlük’ten ayrıldı (SSG kimdir). 04.01.2023 tarihinde <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/sedat-kapanoglu-eksi-sozluclukten-ayrildi,pbJFt7UWoEiMIYG8iW1Rcw> adresinden edinilmiştir.
- Palabıyık, A. (2011). Pierre Bourdieu sosyolojisinde “habitus”, “sermaye” ve “alan” üzerine. *Liberal Düşünce Dergisi*, 62, 1-21.
- Pena (2019, Şubat 15). *Ekşi Sözlük 20. yıl belgeseli 1. bölüm: Başlangıç* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=tENkclsn4Y>
- Petrikas, M. (2019). Bourdieusian concepts and the field of theatre criticism. *Nordic Theatre Studies*, 31(1), 38-57. <https://doi.org/10.7146/nts.v31i1.112999>
- Schultz, I. (2008). *Context in newsroom ethnography: Reflexive sociology and the concepts of journalistic field, news habitus and newsroom capital*. Forskning. 27.10.2022 tarihinde <https://forskning.ruc.dk/en/publications/context-in-newsroom-ethnography-reflexive-sociology-and-the-conce> adresinden edinilmiştir.

- Shammas, V. L., & Sandberg, S. (2016). Habitus, capital, and conflict: Bringing bourdieusian field theory to criminology. *Criminology & Criminal Justice*, 16(2), 195-213. <https://doi.org/10.1177/174.889.5815603774>
- Steinmetz, G. (2016). Social fields, subfields and social spaces at the scale of empires: Explaining the colonial state and colonial sociology. *The Sociological Review*, 64(2_suppl), 98-123. <https://doi.org/10.1111/2059-7932.12004>
- Swartz, D. (2013). *Kültür ve iktidar: Pierre Bourdieu'nün sosyolojisi* (E. Gen, Çev.). İletişim Yayınları.
- Ülken, F. B., & Yüce, N. (2020). Yeni medyada kadın bedenine yönelik ayrımcılık: Ekşi Sözlük örneği. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 40-79.
- Wacquant, L. (2016). Pierre Bourdieu: Hayatı, eserleri ve entelektüel gelişimi. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, & Ü. Tatlıcan (Ed.), *Ocak ve zanaat: Pierre Bourdieu derlemesi* içinde, (ss. 53-76). İletişim Yayınları.
- Yel, A. M. (2016). Bourdieu ve din alanı: Sermaye, iktidar, modernlik. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, & Ü. Tatlıcan (Ed.), *Ocak ve zanaat: Pierre Bourdieu derlemesi* içinde (ss. 559-580). İletişim Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin.
- Yüce, E. (2007). *Simgesel seçkinler ve habitus: Hürriyet Gazetesi'nde köşe yazarlığı* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.